

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma habilitačnej práce: Sociálne interakcie detí v podmienkach neformálnej edukácie v inkluzívnom prostredí a ich synergický efekt.

Autor habilitačnej práce: PaedDr. Naďa Bizová, PhD.

Oponent habilitačnej práce: Prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.

Úvod:

Predložená habilitačná práca Sociálne interakcie detí v podmienkach neformálnej edukácie v inkluzívnom prostredí a ich synergický efekt, voľne nadväzuje na monografiu autorky Inklúzia v neformálnej edukácii, ktorú som mala taktiež možnosť posudzovať. Doktorka Bizová v nej ukázala veľmi dobrý prehľad v problematike a aj z predloženej habilitačnej práce je zrejmé, že ide o odborníčku, ktorá sa danou témou dlhodobo zaoberá a čo je dôležité, hodnotí ju z viacerých relevantných pohľadov, neostáva len na povrchu, ale ide do jej hĺbky.

Napriek mnohým pozitívam, ktoré inkluzívne vzdelávanie prináša množstvo štúdií vo formálnom vzdelávaní poukazujú na nižšiu mieru zapojenia sa detí so ŠVVP do života triedy, resp. školy, čiže na ich nižšiu sociálnu participáciu. Prostredie neformálnej edukácie, podľa názoru autorky, s ktorým sa stotožňujem má viacero výhod oproti formálnemu vzdelávaniu a deti/žiaci by tu mohli mať lepšie predpoklady na plnohodnotné zapojenie, čím by sa vyššie spomenuté negatívum mohlo negovať. Ale je tomu aj reálne tak, nie je to len teoretický predpoklad, ktorý sa v praxi nepotvrďuje? Predložená práca sa pokúša na základe analýzy dostupných výskumných dát, na túto otázku hľadať a nachádzať odpovede, pričom sa nezaoberá celou populáciou žiakov so ŠVVP, ale len skupinou žiakov s postihnutím. Viaceré údaje a konštatovania je možné aplikovať aj širšie, na celú populáciu, ktorou sa zaoberá koncept inklúzie.

Posúdenie práce:

Posudzovaná habilitačná práca, vydaná Pedagogikou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, má 77 strán textu a je rozčlenená v logickej nadväznosti do 2 rozsiahlejších kapitol, záveru a zoznamu bibliografických údajov. Transdisciplinárny prístup umožňuje jej využívanie odborníkmi z viacerých profesií, zúčastňujúcich sa na príprave, realizácii ale aj hodnotení neformálnej edukácie, ale aj tvorcov školskej politiky, čo práve v súčasnosti, v súvislosti so zmenami, ktoré sa pripravujú/realizujú považujem za dôležité. Pozitívne hodnotím skutočnosť,

že autorka sa vyhla rozsiahlejšiemu opisu niektorých tém a okruhov, ktoré sú k dispozícii v iných publikačných výstupoch a svoju habilitačnú prácu koncipovala ako materiál určený pre už zorientovaného čitateľa a explicitne sa venuje oblastiam, ktoré sú zrejmé z názvu práce.

Autorka predloženou prácou dokazuje, že sa orientuje v najnovších domácich a zahraničných publikačných výstupov z problematiky (12 strán zoznamu literatúry), ale aj v relevantných medzinárodných a európskych dokumentoch, zaoberajúcich sa problematikou neformálnej edukácie a inklúzie.

V posudku sa sústreďujem na niektoré špecifické časti, pričom konštatujem, že predložená práca po formálnej stránke spĺňa kritéria kladené na daný typ práce.

Vstupná kapitola (Inkluzívna paradigma neformálnej edukácie) sa v úvode zaoberá, v skratke, samotným termínom neformálna edukácia/ neformálne vzdelávanie a jeho vymedzením, čo pre niektorých čitateľov bude nielen prínosné, ale aj potrebné. V úvode je uvedená aj genéza pojmu v slovenských podmienkach. V ďalšej časti rozoberá, že na svetovej úrovni je koncept neformálneho vzdelávania odlišne vnímaný, pričom autorka to aj zdôvodňuje. Považujem to za dôležité, pretože pri využívaní materiálov celosvetových organizácií často sa stretávame s ich nesprávnym interpretovaním, práve pre rozdielne vnímaný obsah odborných termínov na svetovej a európskej úrovni. Pozitívom sú aj informácie o koncepčných materiáloch z oblasti neformálneho vzdelávania, ktoré podľa mňa, nie sú natoľko v našich podmienkach známe a využívané ako materiály zamerané na oblasť formálneho vzdelávania.

Podkapitola 1.2 Spoločenský a individuálny rozmer neformálnej edukácie popisuje, ako je ťažko hodnotiť neformálnu edukáciu vzhľadom na jej rozličné možnosti realizácie, s čím súvisia aj rozličné rezorty, v ktoré na jej realizácii participujú. V tejto súvislosti by ma zaujímalo, aké pozitíva, ale aj negatíva vníma v danej situácii na Slovensku a ako si predstavuje, že by mal byť Register mimovládnych neziskových organizácií nastavený, aby poskytoval, resp. boli evidované plnohodnotné štatistické údaje. Otázkou, podľa mňa je, či je to možné a/alebo žiadúce a akým spôsobom striktnie nastavený systém štatistického spracovania údajov ovplyvní organizátorov daných podujatí. Taktiež ma zaujíma, či si autorka myslí, že v školskom prostredí, kde sa taktiež realizujú aktivity neformálnej edukácie by mali byť stanovené kritéria, čo sa reálne považuje za aktivitu v neformálnom vzdelávaní a čo nie a je ešte súčasťou formálneho vzdelávania.

Podkapitola 1.2 pre nezainteresovaných prináša informácie o situácii na Slovensku, vrátane prijatia Stratégie o inkluzívnom prístupe vo vzdelávaní, ktorá je koncepčným materiálom pre implementáciu inklúzie v našich podmienkach, zahrňujúc aj neformálnu edukáciu, pričom navrhované strategické ciele by sa mali spresňovať a napĺňať v trojročných akčných plánoch.

Druhá kapitola: Sociálne interakcie v neformálnej edukácii vo výskumných zisteniach v úvode rozoberá vzťah medzi formálnou a neformálnou edukáciou, ale aj rozličné prostredia, v ktorých sa neformálna edukácia realizuje. Je zrejme a autorka sa s tým tiež stotožňuje, že sociálne interakcie v podmienkach neformálnej edukácie majú dopad na sociálnu situáciu dieťaťa v podmienkach formálnej edukácie a naopak.

Vzhľadom na cieľ publikácie v tejto kapitole podrobnejšie rozoberá možnosti sociálne participácie v podmienkach neformálnej edukácie v zahraničí aj v domácich podmienkach a poukazuje na možnosti, ktoré zatiaľ nie sú na Slovensku využívané (napr. program Homesharing). Implementácia spomínaných aktivít by určite zo strany niektorých skupín rodičov bola vítaná, ale povedomie o nich je, podľa mojich poznatkov, veľmi nízke. Úplne súhlasím s konštatovaním, že miera participácie detí s postihnutím na neformálnej edukácii je veľmi dôležitý ukazovateľ ich zapojenia, ale pre ich plnohodnotné zapojenie musia byť vytvorené aj podmienky, resp. musíme poznať faktory, ktoré zapojenie ovplyvňujú. Ďalšie časti tejto publikácie, ktoré sa zaoberajú práve touto problematikou, som veľmi privítala, pretože výsledky analyzovaných výskumov sú podnetné. V niektorých prípadoch potvrdili aj moje praktické skúsenosti (napr. zostavovanie skupín vzhľadom na počet detí s postihnutím), ale zároveň viaceré závery/výsledky vyvolali aj otázky, na ktoré je potrebné odpovedať ďalšími výskumami. Je to aj motivácia pre teoretikov v našom akademickom prostredí, podnety na realizáciu nových výskumov aj v meniacich sa podmienkach našich škôl a školských zariadení. Výskumy so zameraním na postoje naznačujú, že situácia sa mení, ale oblasť inkluzívnej kultúry, tak ako je definovaná pre spoločné vzdelávanie, má ešte vo viacerých oblastiach medzery, ktoré je možné riešiť aj na základe výsledkov prezentovaných výskumov.

Poznámka na záver. Výsledky výskumov, ktoré uvádza autorka sú veľmi podnetné, ale pre prehľadnosť by bolo možné uviesť ich do tabuliek, resp. využiť iné formy grafického znázornenia, ktoré by pomohli čitateľovi sa v výsledkoch ľahšie a jednoduchšie orientovať.

Habilitačná práca N. Bizovej: Sociálne interakcie detí v podmienkach neformálnej edukácie v inkluzívnom prostredí a ich synergický efekt, prináša do slovenskej odbornej literatúry, z oblasti neformálnej edukácie, ale aj z oblasti inkluzívneho vzdelávania nové poznatky, ktoré sú, podľa môjho názoru, bázou pre prípravu a realizáciu výskumných projektov v našich podmienkach, ktoré absentujú, ale aj pre implementáciu inklúzie v neformálnom vzdelávaní. Sú v nej dôležité zhrňujúce informácie o neformálnej edukácii v podmienkach SR, ale aj

informácie, ktoré môžu slúžiť na vytváranie podmienok na participáciu žiakov s postihnutím alebo jej hodnotenie.

Práca je vhodná pre široký okruh odborníkov v teórii aj v praxi a zapĺňa medzeru, ktorá v danej oblasti u nás existuje, prináša nové poznatky, aj návrhy v oblasti inklúzie v neformálnej edukácii, je ale nepopierateľné, že v tejto oblasti je ešte veľa nezodpovedaných a nevyriešených otázok.

Originalitu a pôvodnosť predloženej habilitačnej práce dokazuje aj Protokol o kontrole originality (6,81% zhody), pričom najvyššie zastúpenie (menej ako 1%), majú legislatívne a koncepčné materiály (napr. Dohovor o právach...), ktoré vo viacerých prípadoch boli (z pochopiteľných dôvodov) uvádzané v doslovnom znení.

Otázky do diskusie na habilitačnej prednáške:

1. Požiadavka na hodnotenie výsledkov/prínosu neformálneho vzdelávania je zdá sa relevantná. Akými nástrojmi by sme mohli/mali hodnotiť práve sociálnu interakciu?
2. V pripravovaných podporných opatreniach nebudú, pravdepodobne, zahrnuté opatrenia pre neformálnu edukáciu. Ako to, podľa vás, ovplyvní realizáciu inklúzie v neformálnom vzdelávaní do blízkej budúcnosti?
3. Predpokladom pre úspešnú inklúziu v neformálnom vzdelávaní je aj jej personálne zabezpečenie. Aké kompetencie by sme mali požadovať od realizátorov aktivít neformálneho vzdelávania zo školského prostredia a aké na osoby mimo školského prostredia, práve v súvislosti s rozvíjaním a podporovaním sociálnych interakcií?

Záver:

Na základe vyššie spomenutých dôvodov

odporúčam

Vedeckej rade Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, aby PaedDr. Nadi Bizovej, PhD. bola po úspešnej obhajobe habilitačnej práce a habilitačnej prednáške udelená vedecko-pedagogická hodnosť docent v študijnom programe pedagogika.

V Bratislave dňa 28.3.2022

prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.